

MUZIKINIO UGDYMO METODŲ TAIKYMO YPATUMAI BENDROJO UGDYMO MOKYKLOJE 5–8 KLASIŲ MOKINIAMS TURINTIEMS SPECIALIŲJŲ UGDYMOSI POREIKIŲ

VILMA PUČKIENĖ

Prienų r. Suvalkijos gimnazijos Skriaudžių skyriaus muzikos
mokytoja metodininkė

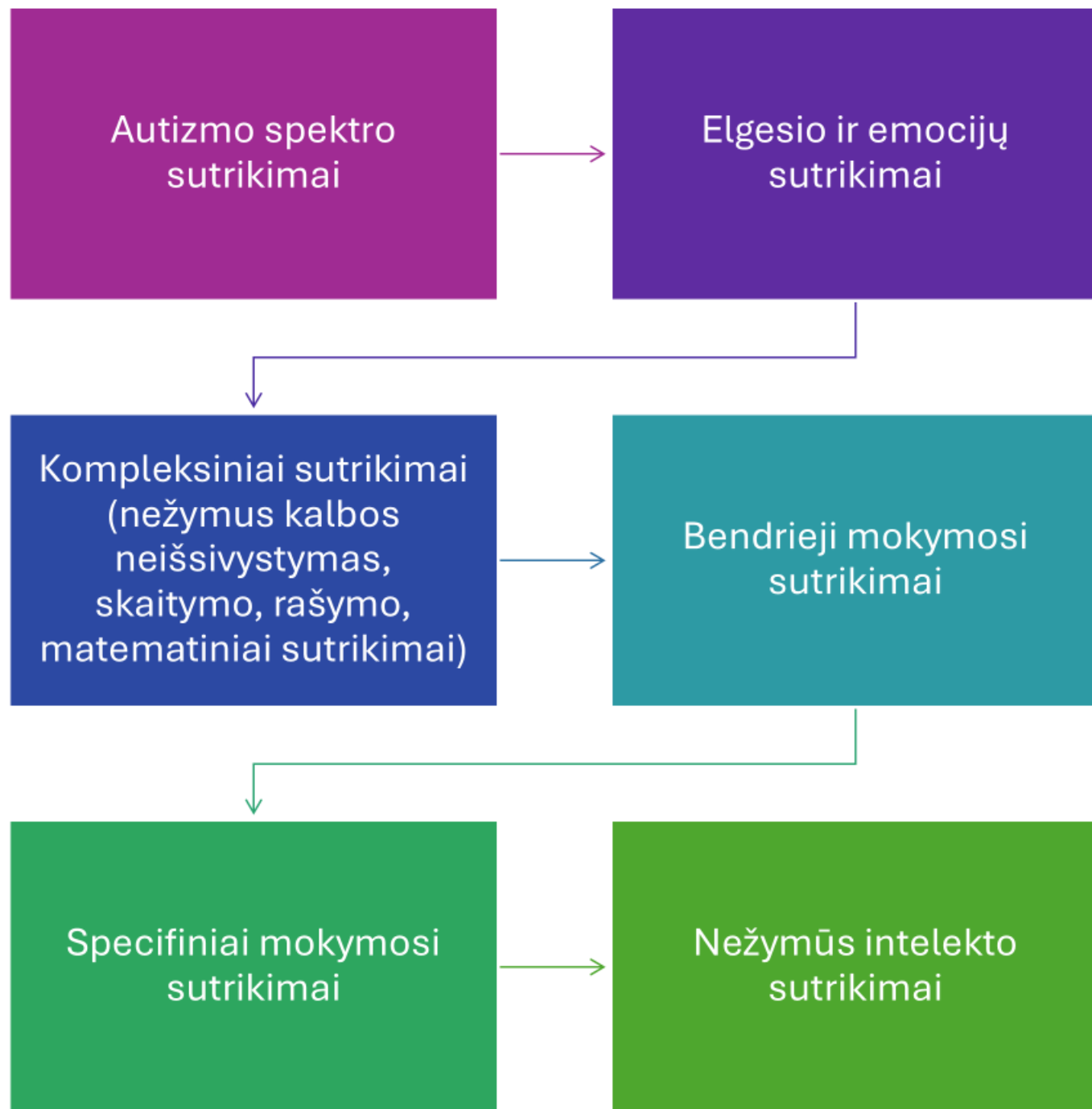

Muzikinio ugdymo iššūkiai

- Kiekvienas besimokantis mokinyss yra individualus
- Žinių ir gebėjimų dirbti su mokiniais turinčiais SUP stoka
- Švietimo pagalbos specialistų pagalbos mokytojui stoka
- Darbas įtraukiojoje klasėje reikalauja emocinio pedagogo atsparumo

Specialieji ugdymosi poreikiai mano klasėse

Autizmo „dovanos“ arba stipriosios pusės

Autizmas jiems gali „padovanoti“ ir išskirtinių stiprybių:

- gerą vizualinę atmintį
 - nestandartinį mąstymą, tam tikrų dėsningumų suvokimą
 - susikoncentravimą į jiems įdomias veiklas
 - pastabumą smulkiausioms detalėms
 - įsigilinimą į savo interesų sritis
 - besąlygišką lojalumą
 - teisingumą (kalba teisybę, nemeluoja, neišsisukinėja, nenaudoja „socialinių kaukių“)
 - polinkis į vienodumą daro juos tvarkingus ir organizuotus
-

Mokytojo užduotys ugdant mokinius turinčius elgesio ir/ar emocinių sutrikimų

- Nuo drausminimo ir kontrolės ar globos palaipsniui pereiti prie pozityvaus elgesio skatinimo;
- Plėtoti ir skatinti bendravimą su bendraamžiais, kad vaikas nesijaustų vienišas, kad ugdytų(si) poreikį bendradarbiauti;
- Vaikui svarbu patirti sėkmę, ir mokytojai turi suorganizuoti veiklas, kurios padėtų tai patirti;
- Mokytojai turi ugdyti savo elgesio valdymo įgūdžius (balso ir kūno kalbos panaudojimą mokinio elgesiui valdyti, dėmesio visiems klasės mokiniams padalijimą, gerų mokinio elgesio manierų modeliavimą, apgalvojimą ir tinkamų apdovanojimų bei nuobaudų metodų formavimą).

Rekomendacijos mokytojui, kaip taikyti elgesio valdymo technikas klaseje

- Elgesio kontraktas/sutartis: ja siekiama keisti vaiko elgesį ir joje apibrėžiama kiekvieno dalyvio atsakomybė. Tą padaryti mokytojui gali pagelbėti mokyklos psichologas, socialinis pedagogas. Vaikas irgi įtraukiamas į šį procesą. Elgesio sutartys neturėtų būti naudojamos tokiam elgesiui, kurio vaikas nekontroliuoja (pvz., ADS turinčio vaiko nedėmesingumas). Jos yra intervencijos strategija, naudojama padėti vaikui geriau pasirinkti.
- Žetonų sistema: tai būdas atsilyginti už teigiamą elgesį. Sistemą nustato mokytojas ir paprastai ji veikia geriau, kai naudojama visoje klaseje. Žetonai naudojami iškeisti juos į prizus, kuriuos turi mokytojas. Ši sistema skatina visų teigiamą elgesį. Ar žetonų sistema veiks, priklauso nuo mokytojo įsipareigojimų. Jei mokytojas nenuosekliai naudoja žetonus, tai nebus efektyvu.

Bendrieji mokymosi sutrikimai

- Šių mokinių kognityvinė ir psichosocialinė raida lėtesnė, pažintiniai procesai ir išmokimo dėsningumai panašūs į keleriais metais jaunesnių, žemesnių klasių mokinių, bendrųjų ir dalykinių kompetencijų plėtotė taip pat lėta, o mokymosi pasiekimai dažnai žemesni nei daugumos bendraamžių ar bendrosiose ugdymo programose patenkinamam pasiekimų lygiui nustatytos žinios, supratimas ir gebėjimai.
- Mokiniai, turintys bendrųjų mokymosi sutrikimų gali turėti gretutinių sutrikimų: dėmesio, aktyvumo, emocijų ir kt.

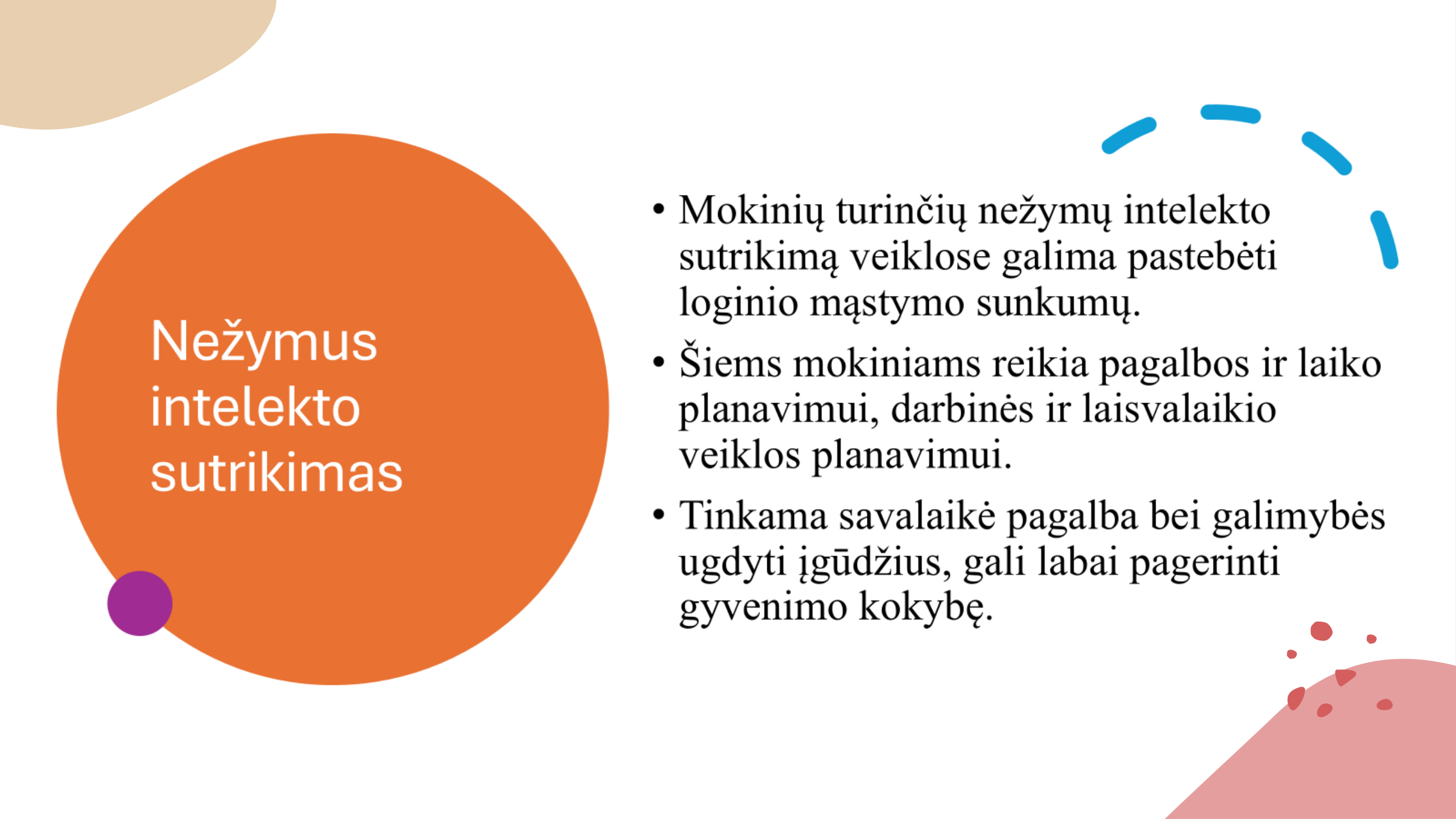
Specifiniai mokymosi sutrikimai

- Sutrikimai, kurie pasireiškia mažesniais skaitymo, rašymo ir matematikos mokymosi pasiekimais, nei tikėtina pagal intelektinius gebėjimus bei vaiko amžių atitinkantį ugdymą.
- Sutrikimams būdinga, kai dėl atskirų pažinimo procesų neišlavėjimo ar sutrikimo mokymosi pasiekimai neatitinka bendrųjų pasiekimų ir kompetencijų, tačiau jų priežastis nėra intelekto, sensoriniai (rega, klausa) sutrikimai ir netinkamas ugdymas ar sociokultūrinės sąlygos.

Neverbaliniai mokymosi sutrikimai

- Sutrikimai pasireiškia motorinių įgūdžių stoka, sunkumais sprendžiant neverbalines užduotis ir apdorojant vizualinę erdvinę informaciją.
 - Šios grupės mokiniams būdingi mokymosi sunkumai, motorinių įgūdžių stoka, vizualinės erdvinės informacijos apdorojimo sunkumai, bendravimo sunkumai. Mokiniai kalba sklandžiai, tačiau jų kalbai trūksta esminių dalykų akcentavimo, visumos suvokimo.
-

Nežymus intelekto sutrikimas

- Mokinių turinčių nežymų intelekto sutrikimą veiklose galima pastebėti loginio mąstymo sunkumų.
- Šiems mokiniams reikia pagalbos ir laiko planavimui, darbinės ir laisvalaikio veiklos planavimui.
- Tinkama savalaikė pagalba bei galimybės ugdyti įgūdžius, gali labai pagerinti gyvenimo kokybę.

Tyrimo duomenų analizės metodai

- Naudojantis interviu medžiaga, taikyta kontentinė analizė: transkribuotas tekstas, generuotos prasminės kategorijos ir subkategorijos;
- Stebėtų pamokų duomenų analizė.

Informantai	Lytis	Pedagoginis stažas		Kvalifikacinė Kategorija	Miesto, rajono ar kaimo mokykloje dirba
		Bendras	Su SUP mokiniais		
M1	Mot.	25 m	20 m	Metodininkė	Rajono
M2	Mot.	24 m.	10 m.	Ekspertė	Miesto
<u>M3</u>	Mot.	38 m.		Ekspertė	Kaimo
M4	Mot.	5 m.	5 m.	Mokytoja	Miestelio
M5	Mot.	25 m.	10 m.	Metodininkė	Kaimo
M6	Mot.	25 m.		Metodininkė	Miesto
M7	Vyr.	36 m.	10 m.	Vyresnysis mokytojas	Miesto
M8	Mot.	34 m.	18 m.	Mokytoja	Miesto
M9	Mot.	37 m.	8 m.	Metodininkė	Miesto
M10	Vyr.	3 m.	3 m.	Mokytojas	Miesto
M11	Mot.	15 m.	15 m.	Metodininkė	Miestelio
M12	Mot.	27 m.	27 m.	Metodininkė	Miesto
M13	Mot.	35 m.	25 m.	Metodininkė	Miestelio
M14	Mot.	24 m.	20 m.	Metodininkė	Miesto
M15	Mot.	22 m.	15 m.	Metodininkė	Miestelio

Mokiniai	Specialieji ugdymo(si) poreikiai	Specialiosios pagalbos poreikis
U1	Vidutiniai SUP, bendrieji mokymosi sutrikimai. Pritaikyti kalbų, matematikos, socialinių ir gamtos mokslų programas.	Logopedo, spec. pedagogo, psichologo, socialinio pedagogo.
U2	Dideli SUP, negalia dėl įvairiapusio raidos sutrikimo (vaikystės autizmas). Pritaikyti BU programas.	Logopedo, spec. pedagogo, psichologo, socialinio pedagogo, mokinio padėjėjo.
U3	Dideli SUP, bendrieji mokymosi sutrikimai, sunkumai dėl nepalankių aplinkos sąlygų. Pritaikyti kalbų, matematikos, socialinių ir gamtos mokslų programas.	Logopedo, spec. pedagogo, psichologo, socialinio pedagogo, mokinio padėjėjo.
U4	Vidutiniai SUP, kompleksinis sutrikimas (nežymus kalbos neišsivystymas), specifiniai mokymosi sutrikimai (skaitymo ir rašymo). Pritaikyti kalbų, matematikos, socialinių ir gamtos mokslų programas.	Logopedo, spec. pedagogo, psichologo.
U5	Vidutiniai SUP, kompleksinis sutrikimas (nežymus kalbos neišsivystymas), specifiniai mokymosi sutrikimai (skaitymo, rašymo). Pritaikyti kalbų, matematikos, socialinių ir gamtos mokslų programas.	Socialinio pedagogo, mokinio padėjėjo, psichologo, intensyvi logopedo ir spec. pedagogo pagalba.
U6	Vidutiniai SUP, kompleksinis sutrikimas: specifiniai mokymosi (Skaitymo, rašymo) ir dėmesio sutrikimai. Pritaikyti kalbų ir matematikos bendrąsias programas.	Logopedo, spec. pedagogo, psichologo, socialinio pedagogo, pagal poreikį mokinio padėjėjo.
U7	Vidutiniai SUP, specifiniai mokymosi sutrikimai (skaitymo, rašymo). Pritaikyti kalbų ir matematikos bendrąsias programas.	Logopedo, spec. pedagogo, psichologo, socialinio pedagogo.
U8	Dideli SUP, negalia dėl nežymaus intelekto sutrikimo. Individualizuoti bendrąsias ugdymo programas. Pritaikyti ugdymo vietą klasėje, papildomai parinkti vietą atskirame kabinete (lietuvių k. ir matematikos mokytis specialiojo pedagogo kabinete)	Specialiojo pedagogo, socialinio pedagogo, psichologo ir mokinio padėjėjo.
U9	Vidutiniai SUP, kompleksinis sutrikimas: kalbos (nežymus kalbos neišsivystymas) ir dėmesio sutrikimai. Ugdyti pagal Bendrąsias ugdymo programas.	Logopedo, spec. pedagogo, psichologo ir socialinio pedagogo.
U10	Vidutiniai SUP, kompleksinis sutrikimas: kalbos (nežymus kalbos neišsivystymas) ir specifinis mokymosi (rašymo) sutrikimas. Pritaikyti Bendrąsias programas.	Logopedo, spec. pedagogo, psichologo ir socialinio pedagogo.
U11	Gabus muzikai, turintis elgesio ir emocijų sutrikimų: įžūlus, nemotyvuotas, trukdo klasės draugams.	Nenustatytas

Stebėtų pamokų analizė

Vertinat pamokos eigą, buvo **stebima ir nagrinėjama**:

- kokius ugdymo metodus taiko mokytojas, skatindamas mokinių aktyvų įsitraukimą, ar nuolat stebi mokymosi procesą ir koreguoja veiklą.

Pamokų stebėjimo **objektas** – muzikinio ugdymo metodai pamokoje.

Stebėtų pamokų analizė

Tiriamieji mokiniai U2, U3, U7, užduotį pasirinko patys, mokinyss U5 noriai priėmė mokytojo pasiūlytą temą. Aptariant užduoties atlikimo būdus, priemones ir metodus mokiniai U2, U3, U5, U7 sutiko su mokytojos pasiūlytu atlikimo planu, bet patys iniciatyvos nerodė.

Pradiniame užduoties atlikimo etape mokinyss U2 entuziastingai ir organizuotai ėmėsi darbo, organizuotai, bet be entuziazmo darbo ėmėsi mokinyss U7. Mokiniai U3 ir U5 darbą pradėjo neorganizuotai, sutrikdę normalų klasės mokinių darbą.

Aptariant užduoties rezultatus mokinio U7 rezultatų aptarimas neskatino tolimesnės veiklos, tiesiog įvardijo faktus. Mokiniai U2, U3, U5 rezultatų neaptarė, stengėsi, kaip galima to išvengti.

Mokinių atvejų analizė (vienas pavyzdys)

- Mokinys U1 (vidutiniai specialieji ugdymosi poreikiai) turintis bendruosius mokymosi sutrikimus, elgesio ir emocijų sutrikimus, pamokose negali sėdėti ramiai, nuolat juda, kalbina draugus, keikiasi.
- Į **kūrybines užduotis** reaguoja priešišškai, nenori atlikti.
- **Dirbti grupėse** su klasės draugais patinka, bet dažnai stengiasi darbo išvengti.
- **Muzikos klausymo** užduotis atlieka gana gerai, kaip susikaupia ir klausosi.
- Labiausiai patinkanti veikla yra **dainavimas** ir **muzikavimas** ritminiais muzikos instrumentais. Mokinys turi gerą muzikinę klausą, ritmiškas, todėl gerai intonuoja. Gerai atsimena ir dainų tekstus.

Empirinio tyrimo rezultatai (1)

Stebėtose pamokose buvo nustatyta:

- kad dažniausiai mokytoja **nepajėgia valdyti** klasės mokinių **elgesio**;
- mokiniai **nesilaiko** susitarimų, muzikos mokomojo dalyko nelaiko reikalingu ar svarbiu;
- dauguma mokinių turinčių specialiųjų ugdymo(si) poreikių pamokose **dirba neorganizuotai** taip trikdydami darbinę atmosferą pamokose;
- tiriamieji mokiniai **reikalauja** individualaus dėmesio, kurio mokytoja negali skirti.

Empirinio tyrimo rezultatai (2)

Gauti tyrimo duomenys leidžia teigti:

- kad mokyklose reikia **didinti** pagalbos mokiniui specialistų ir mokytojų padėjėjų skaičių
- **pritaikyti** mokyklų aplinkas įtraukiam ugdymui
- **tobulinti** visų mokytojų kvalifikaciją, kad jie būtų kompetentingi dirbti klasėse su specialiujų poreikių turinčiais mokiniais (Gaižiūnas, 2022, Lisauskienė, 2018).

Empirinio tyrimo rezultatai (3)

Skatinant mokinių turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių muzikinę raišką svarbu:

- pasiūlyti vaikui įdomų muzikos instrumentą, kuriuo jis lengvai išgautų garsą.
- instrumentas turi būti aiškaus garso, malonaus tembro (tam labai tinka įvairūs būgneliai, lėkštės, trikampiai ypač – vieno garso melodiniai mušamieji).

Empirinio tyrimo rezultatai (4)

Tiriamieji mokiniai reikalauja **individualaus** dėmesio, kurio mokytoja negali skirti, o mokinio padėjėjus turi tik du mokiniai skirtingose klasėse.

Pasigendama švietimo pagalbos specialistų dalyvavimo **pamokose**, nes visiems mokiniams turintiems specialiųjų ugdymo(si) poreikių, teoriškai yra paskirta specialiojo pedagogo, psichologo, socialinio pedagogo ar mokinio padėjėjo pagalba.

Empirinio tyrimo rezultatai (5)

Analizuojant pusiau struktūruoto interviu duomenis apie pamokose naudojamus **priemones ir metodus**, galima teigti:

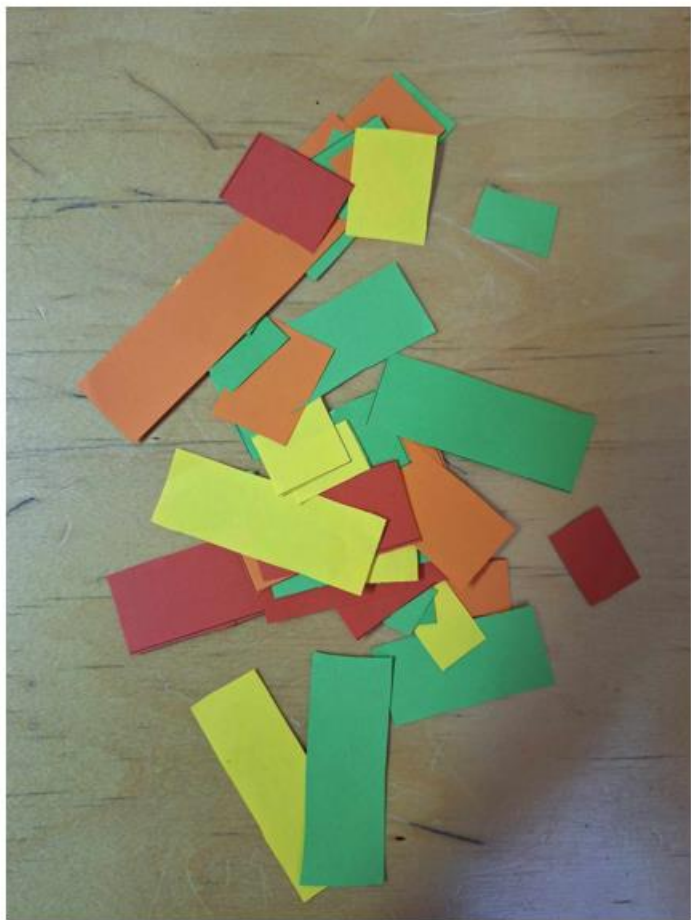
- kad mokiniams labiausiai patinka **groti** įvairiais ritminiais instrumentais,
- dauguma mėgsta **dainuoti** ir mokosi iš klausos.

Dauguma **klasių**, kuriose dirba informantai dalyvavę tyrime, nėra pritaikytos specialiųjų poreikių turintiems mokiniams, nors pusė informantų gali mokinius išleisti į sensorinius kambarius.

Pagalba mokytojams vertinant mokinių žinias, gebėjimus, įgūdžius

Mąstymo lygmuo	Veiksmažodžiai
Įsiminimas/žinios	Atpažink, apibrėžk, išvardink, įvardyk, atkurk, pakartok, susiek, atpažink, prisimink
Supratimas/išmanymas	Apibūdink, paaiškink, surask, atpažink, išrink, perfrazuok, pateik pavyzdžių, išreikšk, patikrink, identifikuok, nurodyk, nustatyk
Taikymas	Pasirink, suklasifikuok, panaudok, išspręsk, interpretuok, iliustruok
Analizė	Apskaičiuok, atskirk, suformuluok klausimus, padaryk išvadas, surask skirtumus/panašumus, palygink, sugretink
Vertinimas	Nuspręsk, prognozuok, numatyk, nustatyk, reitinguok, argumentuok, įvertink, kritikuok

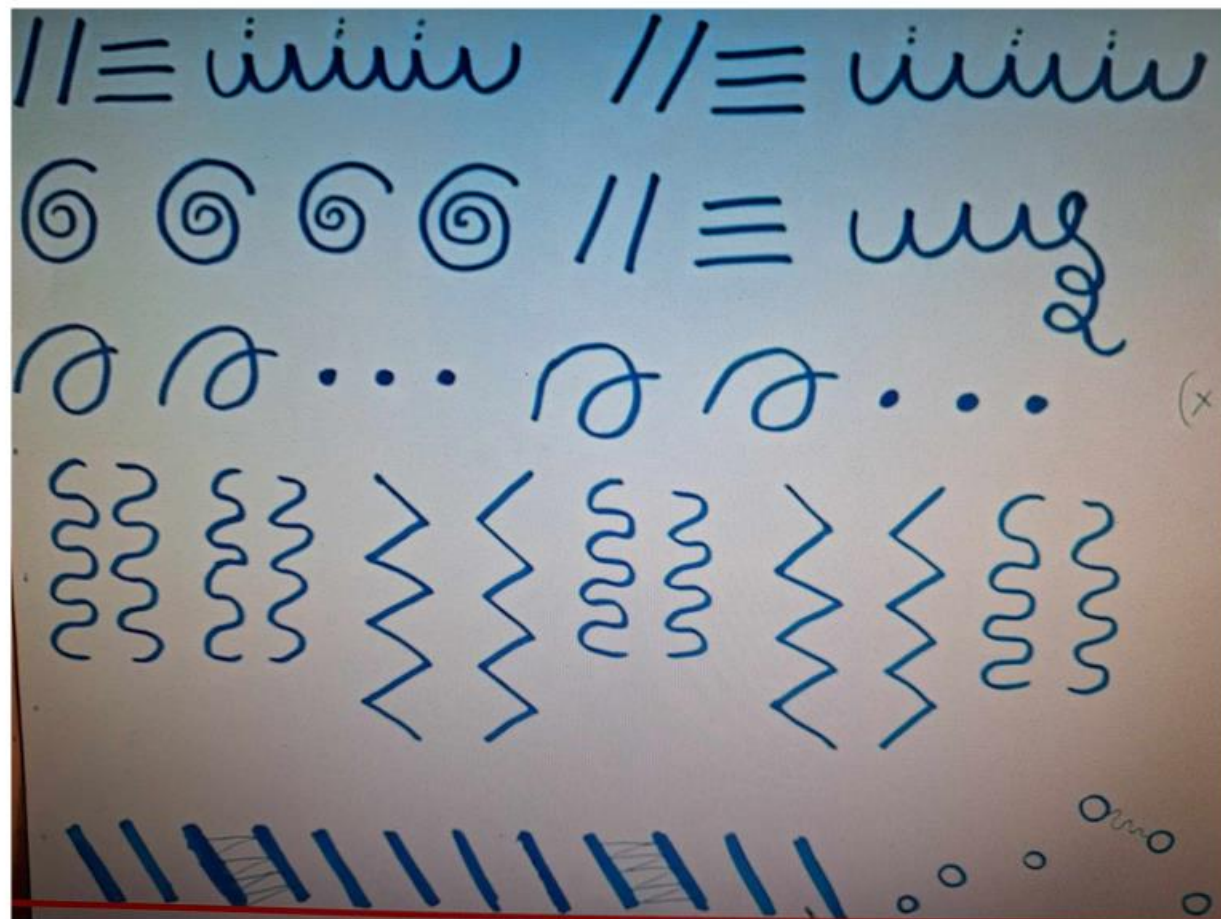
Mano naudojami metodai

Mano naudojami metodai

Mano naudojami metodai

Refleksija

Priemonės refleksijai su mokiniais (-ėmis) pavyzdys

Atsakydami į žemiau esantį klausimą, pažymėkite tinkamą „jaustuką“					
Kaip tau pavyko pasiekti šios dienos tikslą?					
Kaip tau pavyko išreikšti savo mintis dirbant grupėje?					
Kaip vertini šios dienos mokymosi rezultatą?					
Pasirink vieną iš šių klausimų ir išsamiai į jį atsakyk. 1. Kas šiandien pamokoje tau pavyko geriausiai? 2. Ką šiandien galėjai padaryti geriau? 3. Ar tau patiko šios dienos pamoka? Kodėl taip ar kodėl ne?					

Išvados

Igyvendinant įtraukųjį ugdymą labai svarbu pedagogų specialiosios kompetencijos, bendradarbiavimas su švietimo pagalbos specialistais. Muzikos mokytojų gebėjimas bendrauti su mokiniais turinčiais specialiųjų ugdymo(si) poreikių, ugdymo metodų parinkimas ir ugdymosi aplinkų pritaikymas, tai iššūkiai kylantys mokyklų bendruomenėms.

Išvados

Mokinių individualūs specialieji poreikiai labai įvairūs, todėl sunku parinkti muzikinio ugdymo metodą, kuris tiktų visiems. Visiems mokiniams tirtose klasėse patiko groti ritminiais instrumentais, mokiniai tai atliko kokybiškai. Mokinio poreikiams pritaikytos aplinkos kūrimas bei galimybė ugdytis mažesnėje klasėje arba individualiai, galėtų pagerinti besimokančiųjų ugdymo kokybę. Tokie mokiniai gali daryti pažangą, tačiau su jais reikia daug dirbti individualiai, juos integruojant į klasę.

Išvados

Pedagogai mokiniams turintiems specialiųjų ugdymo(si) poreikių parenka jų galimybes ir poreikius atitinkančias veiklas, dauguma struktūruoja pamokas, kartais ir atskiras veiklas jose.

Analizuojant gautus duomenis apie pamokose naudojamas priemones ir metodus, galima teigti, kad mokiniams labiausiai patinka groti įvairiais ritminiais instrumentais, dauguma mėgsta dainuoti.